

Innst. S. nr. 11

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

Dokument nr. 20 (2003-2004)

Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk Råd for 2. halvår 2003 - 1. halvår 2004

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Målet for det nordiske samarbeidet er et tettere samarbeid til fordel for Nordens innbyggere. Dette samarbeidet må ofte strekke seg utover Nordens grenser for å gi resultater. Gode internasjonale rammebetingelser er nødvendig. Samtidig er det nordiske samarbeidet et viktig instrument for å påvirke beslutninger i EU og fremme en dynamisk utvikling i Nordens nærrområder.

Samarbeidet mellom Norden og Baltikum har vært tett. Likeså har det vært et nært samarbeid mellom Norden og Russland. I sitt nye program for nærrområdene vil Nordisk Ministerråd styrke det politiske samarbeidet med Baltikum og øke den økonomiske støtten til Nordvest-Russland. Nordisk Råd skal legge ytterligere vekt på det kontaktskapende arbeidet overfor Russlands parlament og de regionale parlamentene i Nordvest-Russland. Utvekslingsprogrammet for parlamentarikere skal videreføres og det skal gis støtte til demokratiutvikling. Som pådriver i det arktiske samarbeidet har Norge et særskilt ansvar for utviklingen i denne regionen. Den arktiske parlamentariske komité og den norske delegasjonen vil følge nøye med på forvaltningen av det sårbare miljøet i Arktis, herunder i forhold til utvinning av utnyttede naturressurser og transport.

De nordiske landene har søkt å påvirke europeisk og internasjonal utvikling på en rekke områder, for eksempel miljø, likestilling, forbrukerpolitikk og velferd. Regjeringene forsterket mulighetene for innflytelse da det i 2001 ble enighet om samråd før viktige EU-møter. Denne ordningen er nå utvidet til å inkludere de baltiske landene. Samtidig har EUs nordlige dimensjon gitt Nordisk Råd og nasjonalforsamlingene i de nordiske landene en mulighet til å initiere en møteplass for parlamentarikere i Nord-Europa.

EU's nordlige dimensjon legger viktige premisser for samarbeidet på regjeringsnivå i Nord-Europa. Delegasjonen mener at Nordisk Råd og de nordiske parlamentene bør ta initiativet til å etablere en parlamentarisk dimensjon for Nord-Europa. Denne bør dekke østersjø- og barentssamarbeidene og inkludere Russland på en likeverdig måte. Drivkraften i dette arbeidet skulle være Nordisk Råd. Det dreier seg ikke om å etablere en ny organisasjon, men å omforme eksisterende parlamentariske nettverk til en parlamentarikerforsamling for Nord-Europa.

EU's nordlige dimensjon legger viktige premisser for samarbeidet på regjeringsnivå i Nord-Europa. Delegasjonen mener at Nordisk Råd og de nordiske parlamentene bør ta initiativet til å etablere en parlamentarisk dimensjon for Nord-Europa. Denne bør dekke østersjø- og barentssamarbeidene og inkludere Russland på en likeverdig måte. Drivkraften i dette arbeidet skulle være Nordisk Råd. Det dreier seg ikke om å etablere en ny organisasjon, men å omforme eksisterende parlamentariske nettverk til en parlamentarikerforsamling for Nord-Europa.

Mye tyder på at den omfattende økonomiske internasjonaliseringen snarere vil forsterke enn redusere betydningen av regionalt samarbeid. Nordisk Råd bør bruke sin oppsparte kunnskapskapital til å fange opp den nye politiske utviklingen i Nord-Europa etter utvidelsen av EU. Nordisk Råd bør bli bedre til å følge opp sine vedtak og sørge for at disse får gjennomslag i de nordiske landene. Et eksempel er arbeidet som nå gjøres for å fjerne grensehindre mellom landene i Norden. Her er det tett samråd mellom Nordisk Råd og Ministerrådet som har gitt tidligere statsminister Poul Schlüter oppgaven med å få fart på regjeringenes oppfølging.

Den norske parlamentarikerdelegasjonen mener at det er nødvendig å effektivisere Nordisk Råd. Det krever et godt samspill med Ministerrådet. Et effektiviseringstiltak kan være at Nordisk Råd reduserer arbeidsfeltet for sine fagutvalg. Samtidig må Nordisk Råd kunne forlange at regjeringssiden utarbeider forslag til Rådet. Nordisk Råd må deretter kunne reagere raskt og ikke binde seg opp til årlige sesjoner. Rådets regelverk gjør dette mulig. Nordisk Råds presidium er for øvrig i dialog med de nordiske parlamentspresidentene for å koordinere møtefrie uker og legge møtene i Nordisk Råd til disse ukene.

Etter delegasjonens oppfatning er det også nødvendig med en bedre og klarere forankring av Nordisk Råds arbeid i de nasjonale parlamentene. Dette er et av temaene i den pågående debatten mellom Nordisk Råd og de nordiske parlamentspresidenter. Det bør etableres en kopling mellom nasjonale fagkomiteer og Nordisk Råds fagutvalg. Alle nasjonale fagkomiteer bør ha en kontaktperson som Nordisk Råds fagutvalg kan trekke veksler på i de tilfeller hvor berørte nasjonale fagkomiteer ikke er representert. Det er også nødvendig at presidentskapet i hvert nordisk parlament instruerer fagkomiteene om å følge opp vedtak i Nordisk Råd. Videre bør det åpnes for at en fagkomité i et parlament gir innspill til Nordisk Råd, som deretter sørger for koordinering av synspunkter fra de øvrige parlamentene. I arbeidet med å forsterke nasjonal forankring er det også viktig at regjeringene i saker som fremlegges i parlamentet redegjør for situasjonen i de andre nordiske landene.

Nordisk Råds sesjon 2003

Statsminister Davíð Oddsson innledet generaldebatten med en redegjørelse om det islandske formannskapsprogrammet for 2004. Under overskriften "Nordens ressurser" leder Island det nordiske samarbeidet i 2004, og vektlegger temaer som demokrati, kultur og natur. Havets levende ressurser utgjør fundamentet for den islandske økonomi. Dagsordenen på sesjonen var ellers sentrert om grensehindringer og hverdagsintegrasjon, arbeidsmarked og innovasjon i den nordlige region, helsesamarbeid, menneskehandel, forbruker- og miljø saker, kunnskapsutvikling og forskning, kulturell samhörighet og Nordisk Ministerråds budsjett og planer for 2005. Rådet gikk inn for at det skulle innføres en nordisk filmpris.

De utenriks- og forsvarspolitiske redegjørelser, inkl. den nordlige dimensjon og samarbeidet i nærområdene ble innledet av utenriksminister Laila Freivalds som viste til at EUs utvidelse åpner for nye muligheter for nordisk-baltisk samarbeid. Freivalds pekte også på at utviklingen i Russland er av sentral betydning, ikke bare for Norden, men for hele Europa.

Forsvarsminister Leni Björklund betonte de gjennomgripende forandringer i Nordens sikkerhetspolitiske miljø, og opplyste bl.a. at en nordisk krisehåndteringsstyrke på en brigades størrelse er operativ fra sommeren 2003, og er tilgjengelig for operasjoner som ledes av FN, NATO, OSSE eller EU. Dette, sammen med forsvarsmateriellsamarbeid, er eksempler på effektiv ressursutnyttelse gjennom nordisk samarbeid. I og med at de baltiske stater har blitt medlemmer av EU og NATO, er det innledet en diskusjon om et endret og fordypet nordisk-baltisk samarbeid.

I løpet av sesjonen vedtok Nordisk Råd 25 rekommandasjoner som er oversendt Nordisk Ministerråd/de nordiske lands regjeringer.

Arktisk samarbeid

Den arktiske parlamentariske samarbeidskomité har i 2003 og 2004 arbeidet med å forberede Den sjette

konferanse for parlamentarikere fra den arktiske region, som ble holdt i Nuuk, Grønland 3.-6. september 2004. Stortinget er representert i komiteen ved stortingsrepresentant Hill-Marta Solberg som medlem, og med stortingsrepresentant Ivar Kristiansen som suppleant. Komiteen har i perioden holdt tre møter. På møtet 5. mars 2004 i Oslo orienterte utenriksminister Jan Petersen om arktisk samarbeid og norsk utenrikspolitikk.

Den sjette konferanse for parlamentarikere fra den arktiske region hadde fire hovedtema: Arktisk Råds arbeid, klimaendringer i Arktis, levevilkår i Arktis og bærekraftig utvikling og økonomisk aktivitet i Arktis. Fra Stortinget deltok fem representanter. I etterkant av konferansen ble det holdt et møte i Den arktiske parlamentariske komité. På dette møtet ble Hill-Marta Solberg valgt som leder for de kommende to år.

Østersjø samarbeidet

Den 12. parlamentariske østersjøkonferansen ble holdt 8.-9. september 2003 i Uleåborg i Finland. Konferansen hadde som hovedtema "The Baltic Sea Region - An Area of Knowledge" og Nordisk Råds president, Inge Lønning, holdt et av hovedinnleggene. Fra Stortinget deltok fire representanter, mens ytterligere to representanter gikk inn i Nordisk Råds delegasjon. I perioden etter konferansen i Uleåborg har Inge Lønning gått inn i Den parlamentariske østersjøkonferansens faste komité.

Den 13. parlamentariske østersjøkonferansen ble arrangert i Bergen 29.-31. august 2004 med Stortinget som vertskap. Konferansen ble åpnet av stortingspresident Jørgen Kosmo, som i sitt innlegg ga uttrykk for at man bør strømlinjeforme og koordinere de parlamentariske aktiviteter for det nordlige Europa. Kosmo foreslo et "parlamentarisk partnerskap for Nord-Europa" som kunne ta et overgripende grep over det geografiske område og være en inspirasjonskilde og en pådriver overfor regjeringene og Europakommisjonen.

Delegasjonen

I perioden 2. halvår 2003 til 1. halvår 2004 har delegasjonen avholdt 6 møter, herav et delegasjonsmøte og 5 arbeidsutvalgsmøter. Delegasjonen var fram til 1. januar 2004 ledet av Arne Lyngstad, med Berit Brørby som nestleder. Etter årsskiftet tok Berit Brørby over som leder, mens Arne Lyngstad ble nestleder.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Reidun Gravdahl, lederen Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, fra Høyre, Mette Korsrud, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, fra Fremskrittspartiet, Harald Espelund og Christopher Stensaker, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, fra Kristelig Folkeparti, Jon

Lilletun og Lars Rise, og fra Senterpartiet, Åslaug Haga, viser til at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan for de nordiske landenes parlament og regjeringer. Plenarforsamlingen utgjøres av Rådets 87 valgte medlemmer samt regjeringsrepresentanter, som i regelen møtes til sesjon én gang om året på høsten. Samarbeidet er basert på Helsingfors-avtalen av 1962 med senere endringer.

Det nordiske samarbeidet står overfor betydelige utfordringer i årene som kommer. I første rekke er dette knyttet til utviklingene i EU og NATO. Utvidelsene av begge organisasjonene bidrar til å sette nye rammebetingelser for både politisk og økonomisk samarbeid i Europa. Det er likevel komiteens mening at det nordiske samarbeidet har en egenverdi som er uavhengig av andre europeiske og euroatlantiske samarbeidskonstellasjoner. I denne sammenheng er betegnelsen "nordisk nytte" et naturlig uttrykk på saksområder hvor de nordiske landene vil tjene mer på å samarbeide enn å stå hver for seg.

Når det gjelder det nordiske samarbeidet fremover, er det komiteens mening at man må utvise stor grad av fleksibilitet og evne til nytenkning i samarbeidet. I denne sammenheng vil komiteen vise til Nordisk Råds presidiums møte på Svalbard 14. august 2003 som diskuterte nye arbeidsformer i Rådet. Komiteen vil i denne sammenheng uttrykke sin støtte til det arbeid som gjøres for å gi økt konsentrasjon og bedre prioriteringer i arbeidet. Dette kan, som rapporten også

poengterer, gjøres ved at Nordisk Råd avgrenser seg til et fåtall hovedarbeidsfelt for sine fagutvalg.

Det ville også, etter komiteens mening, vært fordelaktig om Nordisk Råds arbeid fikk en klarere forankring i de ulike nasjonale parlamentene. Dette kan gjøres ved å etablere bedre kontakt mellom nasjonale fagkomiteer og Nordisk Råds fagutvalg.

Komiteen vil også uttrykke sin særlige støtte til det nordiske samarbeidet i forbindelse med verdensutstillingen i Japan i 2005. Her vil man presentere Nordens særstilling som en grenseløs region. Etter komiteens oppfatning er det viktig å gi sin støtte til Norrback-rapporten som går på å fjerne eller redusere hindringene som fortsatt finnes for et friest mulig samkvem mellom nordiske borgere. Dette er viktig for å kunne videreutvikle en felles nordisk samhörighet og identitet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 20 (2003-2004) - om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk Råd for 2. halvår 2003 - 1. halvår 2004 - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 20. oktober 2004

Thorbjørn Jagland
leder

Inge Lønning
ordfører

